

Pozdní romantik Martin Dvořák a jeho Kreutzer Sonata

RECENZE - Společnost ProART vyvíjí už řadu let intenzivní činnost uměleckou, organizační i tanečně pedagogickou; má o rozvoj současného tance v Čechách slušné zásluhy. Nyní se v Praze představila její taneční skupina a umělecký vedoucí, choreograf a tanečník **Martin Dvořák** s evropskou premiérou díla **Kreutzer Sonata** (světová premiéra se konala, jak se dočítáme v programu, na Novém Zélandu).

Tématem všech známých "Kreutzerových sonát" jsou vztahové trojúhelníky a je provázející (i vražedná) žárlivost. Štafeta tohoto motivu začala u Ludwiga van Beethovena (1803), převzal ji Lev Nikolajevič Tolstoj (1851) a skončila (1923) u smyčcového kvartetu Leoše Janáčka. Martin Dvořák vyhmátl tuto zvláštní návaznost, inspiroval se všemi třemi díly, a nejenom inspiroval, obě hudební díla zazní v přímém provedení na taneční scéně a také text se dostane ke slovu.

Choreografickou tvorbu Martina Dvořáka vždy vyznačoval zájem o vztahovou problematiku, zejména mezi muži a ženami. Sluší se dodat, že nejenom. Tento motiv je součástí širšího námětového zájmu, kde měly své místo holokaust i současná politika; jde o choreografa, který vnímá téma jako svůj úkol, který nenechává náhodě.

Jako taneční umělec je Martin Dvořák hluboce romanticky založený, a je to romantika pozdní, rozervaná, nahlodaná, navinulá, romantika temnějších odstínů. Beethovenova i Janáčková hudba mají tyto vlastnosti rovněž - romanticky silnou vášeň a zároveň moderní podlomenost, chorobnost. To jsou také dvě složky, z nichž se v Evropě vaří krása. Nové taneční představení má krásné, elegantní, hledané, jakkoli monotematické variace. Tanečnice v záplavě bílého mušelínu (Irene Bauer) tančí rozcitlivělé pas de deux s Martinem Dvořákem. Tanečník má astenicky štíhlou, senzitivní postavu, tmavé odrostlé vlasy a plnovous, je oblečen do elegantní šedé variace na ruskou halenu a s horečnatým nepřítomným pohledem upíraným do dále vypadá napůl jako Raskolnikov, napůl jako Rasputin. Nikdy mu to tak neslušelo! (Kostýmy Jindra Rychlá.) Těsná milostná objetí obou postav jim přinášejí, jak vidíme, nekonečnou trýzeň. Mušelínovo břemeno se vznáší nad hlavou tanečníka a obtáčí ho, ale každá romantická zvedačka, každé milostné ovinutí

končí malou taneční torturou - pohybem, který zlomí, podvrátí tu předchozí krásu a který nás ustavičně upozorňuje na dvojlomnost, rozporuplnost milostného citu. Tanečník s tanečnicí cuká, smýká, kroutí jí rukama, obrací ve zvedačce hlavou dolů, čemuž se ona poddává jako zvláštnímu projevu něhy. Ve vymýšlení těchto pohybových dovětků je Martin Dvořák nekonečně vynalézavý.

Výtvarně dotváří scénu přítomnost pianisty a houslistky, stojící při piánu na forbíně. V mezihře mezi oběma skladbami přicházejí do odvíjejícího se monologu herce přes scénu nenuceně členové smyčcového kvarteta, usedají do kroužku, a i oni se stávají součástí výtvarného dojmu. Ten je rušen pouze jakýmsi skleněnými "svarowskými" ozdobami, zbytečným kýčem. A také občas dost kýčovitým barevným svícením.

V Janáčkově je partnerkou Martina Dvořáka Alena Pajasová. Choreografická strategie je tu v zásadě obdobná, přizpůsobena odtažitější, zdrženlivější roli, kterou tato tanečnice ztvárňuje. Je tu více synchronních pohybů a také se rozhojňují pohybové vsuvky z jiného pohybového materiálu než je ten romanticky elegantní; někdy jako by choreograf sahal až do folklórních motivů. Všechny cizorodý materiál však přetaví do svých dráždivých pohybových ozvláštňení. Je zřejmé, že tyto zajímavé úlety vyplývají z jeho spontánních hnutí tanečníka, z jeho tanečního neklidu, který nenechává na pokoji jeho dlouhé a vláčné, po stezkách a škvírách pohybu hladové tělo.

Z jiného pohybového materiálu je i etuda rvačky se sokem (Robin Sobek, herecká role). Zápasivé pohyby jsou opět originální. Je však otázkou, zda mluvený monolog Robina Sobka nekazí stylovou jednotu představení. Kazí. Nejenom proto, že Sobek je jaksi z jiného tělesného materiálu (ne že špatného, vzato samo o sobě), ale proto, že mu schází rafinovanost, určitý taneční manýrismus ostatních interpretů. Zejména však proto, že text v souvislosti tohoto představení působí jako přílišná a zbytečná doslovnost, a jako doslovnost působí i hercovy pohybové žárlivecké (a poměrně forzírované) výlevy. A když už jsme u toho, ani Irene Bauer se nemusela vposledku svlékat do spodárů, mušelínová sukně jí sluší víc a my nejsme blbí.

Tyto skvrny však rychle blednou ve vzpomínce. Převažuje romantický vjem, ke kterému je třeba ještě připočíst velkou hudebnost a vzájemné napojení hudebníků a tanečníků, zejména v prvním hudebním čísle. V provedení Beethovena se střídají Jolana Dvořáková a

Ivana Frajtová (housle), u klavíru je Richard Pohl. Provedení Janáčka obstarává Miloslav Ištván Quartett.

Je to zatím to nejlepší, co jsem z dílny Martina Dvořáka viděla. Umím si ho představit na velké scéně.

Kreutzer Sonata

Chor. a rež.: Martin Dvořák

Účinkují: Irene Bauer, Alena Pajasová, Martin Dvořák, Robin Sobek

pražská premiéra: 20. 11. 2011, České muzeum hudby

Nina Vangeli, 29. 11. 2011